

Motion till riksdagen 2023/24:1190

av **Markus Wiechel (SD)**

Värdighet för äldre och professionalisering av äldreomsorgen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till en professionalisering av den geriatriska kompetensen i regionerna samt i den kommunala äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till krav på en miniminivå avseende vissa kunskaper för att få arbeta med patienter och brukare inom den geriatriska vården i regionerna samt i kommunal äldreomsorg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av en central samordning av rätt kompetens i all geriatrisk vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av den geriatriska omfattningen inom allmänläkarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa en nationell äldreombudsman och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till en översyn av kosten inom den offentliga äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ett nationellt bidrag för broddar till seniorer och tillkännager detta för regeringen.

Professionalisering och samordning av äldreomsorgen

En dramatisk men mycket välbehövd professionalisering av den svenska barnomsorgen inleddes 1976 och 70-talet präglades av en lång rad positiva reformer för barn.

Yrkesutbildningen som blev flerårig flyttade in till högskolan och plötsligt växte det fram en egen profession. Man såg hur viktigt det var med barnomsorgen och satsade aktivt på kvalitetsarbetet, vilket ökade såväl respekten för som kunskapen inom yrkesområdet. Därtill medförde detta att människor med ett särskilt intresse för att hjälpa barn gjorde aktiva yrkesval för att specialisera sig inom området. Ur flera perspektiv kan vi hävda att svensk förskola idag också tack vare denna professionalisering tillhör bland de bästa i världen. Samma synsätt borde finnas inom äldreomsorgen, som på senare år i många fall bara blivit värre och äldres självklara rätt till en värdig omsorg har satts på undantag.

Äldreomsorgen har, precis som barnomsorgen en gång hade, ett enormt behov av en genomgripande reform där man ser brukarna för vilka de är: människor som under sina liv byggt det samhälle vi lever i och som har gett oss allt det vi har idag. Att inte erbjuda dessa människor den bästa tänkbara omsorgen kan inte klassas som något annat än ett förrädiskt svek. Svensk äldreomsorg bör präglas av professionalitet och en förbättrad syn på äldre. Det ska inte vara ett integrationsprojekt där man bara för enkelhetens skull placerar människor under deras sista år i livet.

Inte minst i samband med att coronapandemin slog till mot Sverige under 2020 såg vi hur äldre sköra var de hårdast drabbade. Dåliga instruktioner från myndigheterna var dock inte det enda skälet till detta, utan just äldre har varit extra utsatta i hela världen. Pandemin visade dock med all önskvärd tydlighet behovet av en rutinerad, utbildad och dedikerad personalstyrka inom äldreomsorgen. Idag saknas krav på medicinsk utbildning för att arbeta med äldre eller ens ansvara för ett så kallat äldreboende. Bara ungefär fem procent av personalen inom äldreomsorgen har idag en sjuksköterskeutbildning. I hela landet finns det samtidigt bara omkring 350 legitimerade sjuksköterskor som specialiserat sig på geriatrik, och deras specialitet till trots arbetar de främst vid sjukhus och vårdcentraler snarare än inom äldreomsorgen. Därutöver saknas det gemensamma definitioner av vad geriatrisk vård är, vilket skapar ojämlikhet i den vård som ges till våra äldre.

I kombination med ökade investeringar inom äldreomsorgen måste regeringen säkerställa att det via läroplaner tillkommer en professionalisering av hela äldreomsorgen: Allmänläkarutbildningen utgör 286 veckors utbildning, varav en vecka fokuseras på geriatrik. Att den veckan utgör den kunskap som krävs för en god geriatrisk vård bör undersökas. Därutöver måste personalen inom äldrevården utbildas och få yrkestitlar som visar att de har kunskap om vad de faktiskt ska arbeta med. Därtill bör regeringen säkerställa att det finns krav på en miniminivå avseende vissa kunskaper för att få arbeta med brukare inom äldreomsorgen, som exempelvis inom områdena språk och hygien. Regeringen bör även se över behovet av en central samordning av äldreomsorgen.

Nationell äldreombudsman

Det är egentligen inget som man borde behöva säga, men ändå finns ett behov: Äldre personers rättigheter är mänskliga rättigheter och återkommande framkommer det nya exempel där man blundar för en dåligt skött behandling av äldre. Människor som har byggt upp vårt samhälle och möjliggjort alla framsteg eller prestationer som generationer efter dem lyckats med.

Många seniorer i Sverige har det förhållandevis bra men långt ifrån alla. Därtill vet vi att de olika förutsättningarna för en värdig tillvaro eller för en god vård och omsorg skiljer sig åt beroende på var i landet man råkar bo. Det är viktigt att äldre invånare inte bara blir sedda och bemöts med den värdighet de är värda efter ett långt liv, utan även att de ses som den resurs och tillgång i samhället som de är inte minst med utgångspunkt från deras erfarenheter och kunskap.

Trots att samtliga strävar efter att en gång själva bli seniora medborgare ser vi hur politiker återkommande har misslyckats med att skapa de goda villkor som behövs inom exempelvis äldreomsorgens kompetens och bemanning. Mot bakgrund av detta har det också från flera kommuners sida tillsatts en särskild äldreombudsman med syftet att tillvarata de äldre kommuninvånarnas intressen. I synnerhet då vår vardag förändras snabbt har detta också kommit att bli ett välkommet inslag för att också få stöd i det digitala samhället. Beslut som omfattar äldres situation fattas dock som bekant inte bara på kommunal eller regional nivå. Det krävs därför ett omfattande arbete från politikens sida för att lyssna till de behov som uppstår ur ett nationellt perspektiv. Slutsatser som dras från kommunala äldreombudsmän eller andra instanser där dessa frågor lyfts kan genom en nationell äldreombudsman samlas för att det enklare ska gå att föreslå nödvändiga förändringar till politiken. Vidare kan denna fungera som remissinstans för att inför beslut eller utredningar kunna främja goda levnadsförhållanden för den äldre befolkningen.

I Sverige finns det idag en barnombudsman och en diskrimineringsombudsman men ingen äldreombudsman, trots att äldre är att betrakta som en av de mest utsatta grupperna i samhället. Det finns ett tydligt behov av någon som tillvaratar äldres intressen avseende exempelvis medborgarinflytande, trygghet, fysisk och psykisk hälsa samt tillgången till en god vård och omsorg. Mot bakgrund av detta bör regeringen se över möjligheterna att införa en nationell äldreombudsman.

Översyn av den offentliga kosten inom vård och omsorg

Inom den offentliga verksamheten – vård, skola och omsorg – serveras det varje dag cirka tre miljoner måltider, vilket innebär en ungefärlig kostnad på åtta miljarder av våra gemensamma tillgångar. Den grundläggande offentliga verksamheten lider så gott som överallt idag av brist på resurser, vilket också visar sig i form av att maten i många fall är näringsfattig och i värsta fall inte ens smakar bra. Vi har även sett skräckexempel på olika äldreboenden där pensionärer serveras portioner som är så små att inte ens en elev i lågstadiet hade blivit mätt. Av kostnadsskäl satsar man inte på något så viktigt som att ge brukare den mat de behöver för ett hälsosamt och njutbart liv. Dagens tillvägagångssätt är kontraproduktivt och kan enbart betraktas som ett enormt svek när äldre, sjuka och unga tvingas att äta mat som till och med riskerar att förvärra ett hälsotillstånd som ibland redan är skört snarare än det motsatta. Vi måste säkerställa att äldre som är i behov av samhällets stöd kan njuta när de får sina måltider, som i många fall kan betraktas som dagens höjdpunkt och som är fundamentala för att kroppen ska orka med. Av den anledningen krävs en gedigen översyn av kosten inom den offentliga äldreomsorgen.

Valfrihet för äldre oavsett kommun

LOV, lagen om valfrihet, är avsedd att fungera som ett frivilligt verktyg för kommuner och landsting för att konkurrenspröva sin verksamhet genom att valet av utförare överläts till berörd brukare. Intresset från olika kommuner i fråga om att söka stimulansbidrag sedan införandet av LOV 2009 har varit stort och det är inte så många kommuner som saknar valfrihetssystemet idag. Det finns dock än idag kommuner som inte erbjuder sina invånare denna möjlighet.

Det finns flera skäl till reformens popularitet. LOV ger nya möjligheter för fler och mindre företag som vill arbeta inom service, vård och omsorg, vilket i sin tur kan generera fler arbetstillfällen. Detta är företag vars drivkraft och affärsidé är att erbjuda en god service, för att på så sätt attrahera kunder och kunna växa. Det fria valet innebär att brukarna själva väljer vem som ska erbjuda den service de behöver, och på så sätt kan man enklare få fram service riktad mot en enskild individ. Alla människor är olika, har olika behov och kommer med olika önskemål. LOV innebär mer makt över sitt eget liv, vilket följaktligen kan förgylla tillvaron för många äldre. Den ökade konkurrensen kommer således också att innebära att högre krav ställs på verksamheten, vilket i sig är bra för den fortsatta utvecklingen av företagens tjänster. Det är också bra för att kvaliteten på de kommunala tjänsterna hela tiden ska vara på topp.

LOV innebär nya möjligheter med positiv näringsutveckling kombinerat med bättre service. Valfrihet ska inte baseras på var man valt att bo. Regeringen bör därför se över möjligheterna att göra så att samtliga kommuner i Sverige blir tvungna att erbjuda invånarna valfrihet inom äldreomsorgen.

Nationellt bidrag för broddar till seniorer

Halkolyckor är ett enormt problem som, framförallt för den äldre generationen, kan orsaka dyra och omfattande skador samt i värsta fall dödsfall. 40–50 000 personer som är 65 år eller äldre vårdas för fallolyckor i slutenvården varje år, enligt Folkhälsomyndigheten. Antalet allvarliga fallolyckor ligger varje år på omkring 3 500 personer, varav över 1 500 av dessa mister livet. Dessa siffror visar att det är tre gånger vanligare att dö i en fallolycka än i trafiken.

Trottoarer och gångbanor är i många fall dåligt utformade för att vi ska klara att stå på benen i is och snöslask, samtidigt som det i flera fall kan vara svårt att nå fram med snöröjning eller sandning i vissa områden. Valet av skor spelar därför en stor roll när det gäller att förebygga halkolyckor. I flera kommuner runt om i landet delas det till följd av detta problem ut kostnadsfria broddar till personer som är 65 år eller äldre, vilket också kan ses som ett förebyggande arbete för att minska trycket på den svenska sjukvården och på de sociala trygghetsnäten.

Trafikverket har tagit fram en strategi för säkrare gångtrafik: ”Gemensam inriktning för säker gångtrafik 1.0”. I denna strategi ska flera intressenter verka gemensamt och rikta in sig på bland annat fallolyckor och halka. Trafikverket nämner också flera prioriterade insatsområden för just gångtrafikanter och halka i syfte att minska olyckorna. Bland dessa kan nämnas en säker utformning av gåendes infrastruktur, drift och underhåll samt säkra vinterskor och smarta skydd. Det är med andra ord tydligt att enskilda kan minska risken att drabbas av en fallolycka om de har bra skor, men det är inte alltid självklart att detta prioriteras av de som är i behov av dem. Idag kostar de

flesta halkskydden på marknaden runt 100 kronor. Det kan ses som ett mycket litet belopp för en förvärvsarbetare, men för en fattigpensionär är det oerhört mycket pengar.

Regeringen bör se över möjligheterna till ett nationellt bidrag till seniorer för inköp av broddar.

Markus Wiechel (SD)